

مقاله پژوهشی:

راهبردهای تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری در دهه پنجم انقلاب

علی احتشامی^۱، حسین سلیمی^۲ و حسن جوادی نیاکانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۱/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۲۵

چکیده

حفظ اصل انقلاب و نظام مقدس جمهوری اسلامی و پایبندی به مبانی و اهداف انقلاب و تلاش در جهت صدور انقلاب و جهانی سازی آن مستلزم انقلابی بودن، انقلابی ماندن و انقلابی عمل کردن است که لازمه آن بسط گفتمان انقلابی گری در همه امور زندگی است و برای این بسط نیز لازم است این گفتمان به خوبی در آستانه دهه پنجم انقلاب تبیین گردد. محققین پس از تعیین ابعاد و مؤلفه های گفتمان انقلابی گری، با شناسایی وضعیت موجود کشور، برای دستیابی به وضعیت مطلوب درصدد تدوین راهبردهای مناسب و راهکارهای اجرایی برای دستیابی به این راهبردها برآمدند.

پژوهش حاضر از لحاظ روش تحقیق، بر رویکرد آمیخته متکی است؛ به این صورت که از روش کیفی با مصاحبه ساختاریافته و همچنین استفاده از اسناد، کتب و منابع مختلف علمی و فقهی به طور قابل ملاحظه ای از ابتدای تحقیق تا پایان، استفاده شده است. ضمن تحلیل محتوای کیفی مطالب، بخش دیگر آن به صورت کمی و با روش پیمایش انجام گرفته است. در این زمینه با طرح سؤالات در قالب پرسشنامه و بررسی نتایج آن، نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت های موجود استحصال و راهبردهای مناسب برای رفع مشکلات مرتبط استخراج و مهم ترین راهبردها به شرح زیر معرفی شده است.

۱) عمق بخشی اعتقاد و باور عمومی به فصل الخطاب بودن ولی فقیه جهت پیشبرد آرمان ها و اهداف انقلاب و خنثی سازی توطئه ها و تبلیغات دشمن؛

۲) ارتقای روحیه بسیجی، حماسی و جهادی در میان مسئولین و مردم؛

۳) افزایش اقتدار و قدرت بازدارندگی دفاعی - امنیتی؛

۴) ارتقای دیپلماسی فعال و انقلابی؛

۵) اصلاح نظام اقتصادی کشور مبتنی بر مبانی اسلامی و با رویکرد اقتصاد مقاومتی.

کلیدواژه ها: انقلابی گری؛ هنجار؛ انقلاب اسلامی.

۱. دکتری امنیت ملی

۲. دانشجوی دکتری دوره اول پژوهش محور مطالعات امنیت ملی

۳. دانشجوی دوره دکتری امنیت ملی

مقدمه

حفظ، تبیین و بسط گفتمان انقلابی‌گری، یکی از عوامل اصلی تحقق آرمان‌های انقلاب، فرهنگ و تمدن اسلامی و ضامن ایستادگی ملت ایران در برابر دشمنان قسم‌خورده اسلام و انقلاب و مصونیت‌بخش کشور از تعرض قدرت‌های استکباری است. بر این اساس انقلاب بر پایه ارزش‌ها، آرمان‌ها و هنجارهای اسلامی-ایرانی، حرکت دائمی به سمت اهداف عالی و سعادت‌بخش خود دارد. مبانی نظری گفتمان انقلابی‌گری بر پایه هستی‌شناسی، معرفت‌شناسی، انسان‌شناسی و روش‌شناسی اسلامی است که در همه شئون فردی، اجتماعی و سیاسی نمایان می‌گردد.

احیا، حفظ و بسط گفتمان انقلابی‌گری، زمینه‌ساز دستیابی به شعارها و آرمان‌هایی است که حضرت امام (رحمت‌الله‌علیه) و امت اسلامی ایران در طول نهضت اسلامی برای تحقق آن مبارزه کرده‌اند و با حفظ این روحیه است که می‌توان از مشکلات و موانع موجود کشور عبور کرد و به پیشرفت ایران اسلامی سرعت بخشید.

احیای اسلام ناب و ارائه مدل منحصربه‌فرد مردم‌سالاری دینی دو دستاوردی است که انقلاب اسلامی به جهان ارائه کرده است که همچنان در حال توسعه، تعمیق و بالندگی‌اند. حفظ، تثبیت، استحکام و بالندگی دو اصل فوق، نیازمند هوشیاری، مراقبت‌های لازم و اتخاذ تدابیری هوشمندانه و حکیمانه است تا انقلاب از مسیر اصلی خود منحرف نشود و همچنان به صورت شاداب و پویا، مسیر تعالی، کمال و پیشرفت خود را طی نماید. تدبیری که برای نیل به این هدف و در این برهه حساس، مورد تأکید رهبر فرزانه انقلاب قرار گرفته است، حفظ، بسط و ارتقای گفتمان و روحیه انقلابی‌گری است. در مسیر پیاده‌سازی این تدبیر عالمانه، چالش‌های نظری و عملکردی مختلفی وجود دارد که برای فائق آمدن بر آن باید با برآورد وضع موجود و وضع مطلوب به راهبردها و راهکارهای اجرایی دست یافت.

در اهمیت تبیین این مسئله همین کافی است که اشاره‌ای به فرمایش مقام عظمای ولایت داشته باشیم. معظم له در بیانات ۱۴ خرداد ۱۳۹۵ هجری شمسی می‌فرماید: «...»

بعد از رحلت امام، ما هرجا انقلابی عمل کردیم، پیش رفتیم و هرجا از انقلابی‌گری و حرکت جهادی غفلت کردیم، عقب ماندیم و ناکام شدیم؛ این یک واقعیتی است... می‌توانیم برسیم به شرط اینکه انقلابی حرکت کنیم و انقلابی پیش برویم». پس حفظ اصل انقلاب و نظام مقدس جمهوری اسلامی و پایبندی به مبانی و اهداف انقلاب و تلاش در جهت صدور انقلاب و جهانی‌سازی آن مستلزم انقلابی بودن، انقلابی ماندن و انقلابی عمل کردن است که لازمه آن بسط گفتمان انقلابی‌گری در همه امور زندگی است و برای این بسط نیز لازم است این گفتمان به‌خوبی در آستانه دهه پنجم انقلاب تبیین گردد.

با عنایت به موارد ذکرشده محققین درصدد پاسخ به این سؤال برآمدند که «در برهه زمانی آستانه دهه پنجم انقلاب، برای تبیین و بسط گفتمان انقلابی‌گری باید به چه راهبردهایی اتکا کرد و راهکار اجرایی این راهبردها چیست؟» محققین با این دغدغه به سمت تحقیق هدایت شدند و برای رسیدن به پاسخ سؤال پیش‌آمده اهداف تحقیق را به شرح زیر بنا گذاشتند:

هدف اصلی:

تدوین راهبردها و راهکارهای تبیین و بسط گفتمان انقلابی‌گری در دهه پنجم انقلاب.

اهداف فرعی:

۱. تعیین ابعاد و مؤلفه‌های گفتمان انقلابی‌گری
۲. شناخت نقاط قوت و ضعف و فرصت و تهدیدهای فراروی گفتمان انقلابی‌گری (محیط‌شناسی)
۳. تعیین وضعیت مطلوب گفتمان انقلابی‌گری در دهه پنجم انقلاب

۱. ادبیات و مبانی نظری

۱-۱. پیشینه

برای تبیین مبانی نظری این مقاله، جستجوی وسیعی در تحقیقات انجام شده در این زمینه انجام شد. پژوهش‌های متعددی توسط پژوهشگران داخلی و خارجی در خصوص انقلاب‌ها و به‌خصوص انقلاب اسلامی ایران انجام و در قالب کتاب، طرح‌های تحقیقاتی و مقالات انتشار یافته است، اما پژوهش‌های علمی انجام شده در خصوص انقلابی‌گری و به‌ویژه با مفهوم خاص گفتمان انقلابی‌گری کمتر وجود دارد و اگر تحقیقی هم انجام شده است، نتایج آن منتشر نشده است. به هر حال محققین به نتایج تحقیقات زیر دست یافته‌اند که در قالب مقاله یا کتاب انتشار محدود یا عمومی یافته است:

جوادی ارجمند، قربانی و محمودی (۱۳۹۷ هـ.ش) در مقاله‌ای با عنوان «امکان‌سنجی تداوم انقلابی‌گری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی در شرایط جهانی شدن» در پاسخ به این سؤال که سیاست خارجی جمهوری اسلامی باید از چه الگویی پیروی کند که در عین حفظ هویت اسلامی و انقلابی جمهوری اسلامی ایران، عاملی برای بهره‌برداری از امکانات نظام بین‌الملل برای توسعه کشور باشد، به این نتیجه رسیده است که کلید حل معمای دوگانه توسعه‌گرایی و انقلابی‌گری در سیاست خارجی به میزان نقشی بستگی دارد که برای سیاست خارجی به‌طور اعم و فرصت‌های جهانی شدن به‌طور اخص در توسعه قائل می‌شوند.

پیروزمند (زمستان ۱۳۹۶ هـ.ش) در مقاله‌ای با عنوان «انقلابی‌گری، هویت‌ساز حوزه و روحانیت»، به این نتیجه رسیده است که حوزه برای مسئولیت تشخیص اسلامیت باید انقلابی باشد تا بتواند برای خود و جامعه اسلامی هویت‌ساز باشد و این مأموریت تنها با جدا نیفتادن از جنبه سیاسی حکومت برای حوزه محقق خواهد شد.

عیسی‌نیا (۱۳۹۶ هـ.ش) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی از تداوم انقلابی‌گری روحانیت در جمهوری اسلامی در بستر جامعه‌شناختی سیاسی» در پی پاسخ به این سؤال بوده که عکس‌العمل‌های روحانیون انقلابی نسبت به تغییرات سیاسی و اجتماعی چگونه بوده است و

رویکرد انقلابی در طول انقلاب چه جایگاهی را در تجدید بنای محیط اجتماعی و انسانی جدید به خود اختصاص داده است؟ در پاسخ به این سؤال به نظر می‌رسد روحانیت با حمایت از نظام سیاسی در پاره‌ای از دوره‌ها هم‌راستا نبوده است. اگر روحانیت به نهادی تبدیل شود که فقط باید از وضعیت موجود محافظت نماید، روحیه انقلابی خود را از دست خواهد داد.

اخوان کاظمی (۱۳۹۶ ه.ش) در مقاله‌ای با عنوان «تبیین مفهومی انقلاب‌های بزرگ؛ بازشناسی عناصر اصلی و ویژگی‌های بین‌المللی» به ارائه شاخص‌هایی برای انقلاب‌های بزرگ پرداخته و ویژگی‌های بین‌المللی انقلاب‌های فرانسه، روسیه، چین و ایران را با هم مقایسه کرده است. ویژگی‌های مهم انقلاب اسلامی ایران در این تطبیق، اتکای آن به دین و معنویت‌گرایی است.

غرسیان روزبهانی (۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ ه.ش) در مقاله‌ای با عنوان «انقلابی‌گری از دیدگاه اسلام؛ شاخصه‌های انقلابی بودن» پس از تعریف انقلابی بودن، شاخصه‌های انقلابی بودن را در دو حوزه کلی اعتقادی و رفتاری دسته‌بندی کرده است و شاخصه‌های حوزه اعتقادی را شامل ایمان به خدا، آرمان‌خواهی و همت بلند، روحیه انقلابی‌گری و تحول‌خواهی، حق‌طلبی و عدالت‌خواهی، استقلال‌طلبی و شاخصه‌های حوزه رفتاری را شامل تقوا و عمل صالح، صداقت و راستگویی، اخلاق اسلامی، ساده‌زیستی، شجاعت، صراحت و قاطعیت، پایبندی به مبانی اصول و ارزش‌های اسلام و انقلاب، قانون‌مداری، مردم‌گرایی، دشمن‌شناسی و استکبارستیزی، مسئولیت‌پذیری و آمادگی معرفی کرده است.

غرسیان روزبهانی (۱۳۹۶ ه.ش) در مقاله‌ای با عنوان «انقلابی‌گری از دیدگاه اسلام؛ راه‌کارهای انقلابی ماندن» به بررسی مفهوم انقلابی و انقلابی‌گری در اسلام پرداخته است و برخی از مهم‌ترین راه‌کارهای انقلابی ماندن را در دو قالب راه‌کارهای فردی، شامل تلاش و مجاهدت، بصیرت و شناخت صحیح، ولایت‌مداری، مقاومت و پایداری در راه هدف، توکل به خدا و راه‌کارهای اجتماعی، شامل دعوت، ارشاد و موعظه، حفظ اتحاد و برادری در جامعه، اقامه قسط و عدل، توجه به مستضعفین، مقابله با ظلم و طاغوت، مبارزه با فساد، امر به معروف و نهی از منکر و کار تشکیلاتی معرفی کرده است.

شاهبازپور (۱۳۹۶ هـ ش) در مقاله‌ای با عنوان «شاخص‌های انقلابی‌گری از دیدگاه امام خمینی و امام خامنه‌ای» به تشریح پنج شاخص انقلابی‌گری معرفی شده از سوی مقام معظم رهبری پرداخته است. در این تبیین، از دیدگاه‌های امام راحل و بیانات مقام معظم رهبری به تفصیل استفاده شده است.

حاجی‌زاده (۱۳۹۵ هـ ش) در مقاله‌ای با عنوان «الگوی انقلابی در هندسه فکری امام خمینی و مقام معظم رهبری» در خصوص انقلابی و انقلابی‌گری در گفتمان امام راحل و مقام معظم رهبری تحقیق کرده و به این نتیجه رسیده است که از منظر این بزرگواران، انقلاب پدیده‌ای تاریخی نیست بلکه مثل موجودی زنده، خلاق، پیش‌رونده و تحول‌گراست که باید هر آن در اندیشه، بیان و رفتار جمعیت انقلابی و جبهه مؤمن به انقلاب، سازنده و فعال نگه داشته شود.

۲-۱. مفهوم انقلابی‌گری

اندیشمندان حوزه انقلاب در خصوص مفهوم انقلاب‌گری نظریاتی دارند که با واکاوی گفتمان و بررسی آثار آنان می‌توان به این مفهوم پی برد.

از منظر حضرت امام خمینی ^(رحمت‌الله‌علیه) برخی از ویژگی‌های مبین این مفهوم عبارت است از: قیام لله، استقامت در راه خدا، ظلم‌ستیزی، دفاع از مظلومان و مستضعفان، روحیه استقلال‌طلبی و نداشتن وابستگی به قدرت‌های خارجی، ساده‌زیستی و نفی اشرافیت، مردمی بودن و خود را از مردم جدا نکردن.

حضرت امام خامنه‌ای ^(مدظله‌العالی) انقلابی‌گری را مفهومی مشکک (دارای رتبه) دانستند. تسری چنین دیدگاهی به عرصه سیاسی کشور یقیناً پیامدهای بسیار مثبتی برای رقابت سالم گروه‌ها و جریانات سیاسی عضو خانواده بزرگ انقلاب اسلامی خواهد داشت و وحدت و همگرایی بیشتری را به ارمغان خواهد آورد. بهتر است شاخص‌های اصیل انقلاب اسلامی به‌عنوان خط مایل دوقطبی انقلابی و ضد انقلاب مورد پذیرش قرار گیرد و البته با توجه به مشکک بودن انقلابی‌گری نباید با تعیین شرایط پیچیده و مؤلفه‌های فراوان، دایره

انقلابی‌گری را به قدری تنگ و مضیق سازیم که تنها عده معدودی در آن جای گیرند؛ زیرا برخی اختلاف سلیقه‌ها یا کج‌فهمی‌ها تسامحاً قابل اغماض است و نباید موجب طرد افراد از خانواده انقلاب اسلامی گردد. البته ناگفته پیداست که انقلابی‌گری مشکک هرگز به معنای تساهل و تسامح بر سر پایبندی به ارزش‌های انقلاب اسلامی نیست و نباید دستاویز برخی فرصت‌طلبان برای حرکت مزدورانه در حد فاصل مرز انقلاب و ضد انقلاب و اتخاذ مشی عمل‌گرایانه و منفعت‌جویانه قرار گیرد؛ زیرا اساساً مشکک بودن زمانی معنا پیدا می‌کند که انتساب مصادیق به یک مفهوم، محرز شده باشد. به عبارت دیگر انقلابی‌گری مشکک تنها در حلقه انقلابیون قابل طرح است نه میان انقلابی و ضد انقلاب؛ بنابراین در عین اعتقاد به ماهیت تشکیکی انقلابی‌گری، التزام کامل به معیارها و شاخص‌های مقوم این مفهوم به‌ویژه پنج شاخصی که رهبر معظم انقلاب برشمردند (پایبندی به مبانی و ارزش‌های اساسی اسلام و انقلاب، هدف‌گیری آرمان‌های انقلاب و همت بلند برای رسیدن به آن‌ها، پایبندی به استقلال کشور، حساسیت در برابر دشمن و عدم تبعیت از آن و رعایت تقوای سیاسی) (بیانات مقام معظم رهبری در حرم امام مورخ ۱۳۹۵/۳/۱۴) ضرورتی انکارناپذیر دارد.

از منظر مقام معظم رهبری، انقلابی؛ یعنی باسواد، منضبط، متدین و عاقل (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار نخبگان علمی جوان مورخ ۱۳۹۵/۷/۲۸) و انقلابی‌گری؛ یعنی حفظ مواضع اسلامی و انقلابی بدون رودربایستی (بیانات مقام معظم رهبری در دیدار وزیر و کارکنان وزارت امور خارجه مورخ ۱۳۶۸/۵/۳۱). معظم‌له انقلابی‌گری را این‌گونه تبیین کردند: «انقلابی‌گری؛ یعنی مسئولین کشور، هدفشان را راضی کردن قدرت‌های مستکبر قرار ندهند؛ مسئولان کشور، هدفشان را راضی کردن مردم، به کار گرفتن نیروهای داخلی، تقویت عناصر فعال در داخل کشور قرار بدهند؛ این انقلابی‌گری است. معنای انقلابی‌گری این است که کشور و مسئولان، تسلیم هیچ زورگویی‌ای نشوند، دچار انفعال نشوند، دچار ضعف نفس نشوند؛ نه زورگویی و قلدری را از طرف مقابل قبول کنند، نه فریب او را بخورند - چون قدرت‌ها با وجود اینکه زورگویند و قلدرند و دستشان پر از اسلحه است، از فریب هم دریغ نمی‌کنند؛

آنجایی که ممکن باشد، اهل خدعه و فریب و دُور زدن و این حرف‌ها هم هستند- این‌ها معنای انقلابی‌گری است» (بیانات مقام معظم رهبری در حرم امام مورخ ۱۳۹۶/۳/۱۴).

مفهوم انقلابی و ضد انقلابی به دلیل اهمیت آن در همه انقلاب‌ها، مورد تحقیق و بررسی اهالی مکتب فرانکفورت نیز قرار گرفته است. چکیده نظر اریک فروم درباره شخصیت انقلابی چنین است: «... برای تعریف «شخصیت انقلابی»، نیز باید از این نکته آغاز کنیم که شخصیت انقلابی چه چیزها نیست:

الف) قدر مسلم شخصیت انقلابی کسی نیست که الزاماً در انقلابات شرکت می‌جوید. این امر دقیقاً نکته اختلاف میان رفتار و شخصیت پویا، به مفهوم فرویدی آن است. هرکس به دلایلی می‌تواند در یک انقلاب شرکت کند. صرف نظر از اینکه چه احساسی دارد یا با چه زمینه‌ای به انقلاب پیوسته است؛ اما این نکته که وی به‌عنوان یک انقلابی عمل می‌کند، خود جلوه‌هایی از شخصیت او را به ما بازمی‌نماید.

ب) شخصیت انقلابی آشوب‌طلب نیست. منظور چیست؟ من آشوب‌طلب را کسی می‌دانم که از یک قدرت، به این خاطر که منفور است یا دلخواه و مورد پذیرش او نیست، بدش نمی‌آید، بلکه می‌خواهد قدرت مورد نظر را سرنگون کند و خود به‌جای او بنشیند. او در بیشتر موارد که به هدف می‌رسد، با همان ماهیت قدرت سابق و حتی بدتر از آن، آغاز به تحکیم و توسعه قدرت به‌چنگ‌آمده خود می‌کند».

... بنیادی‌ترین ویژگی شخصیت انقلابی، استقلال و آزادی اوست... شخصیت انقلابی کسی است که با انسانیت نمود می‌یابد و به این ترتیب از محدودیت‌ها و ناچیزی‌های جامعه خود فراتر می‌رود. به همین خاطر می‌تواند جامعه خود یا دیگر جامعه‌ها را از منظر عقل و انسانیت مورد نقد قرار دهد. او در دام چاله جذابیت‌های خرد و ریز محیط فرهنگی که در آن زاده شده و هیچ دلیلی جز یک تصادف زمانی و مکانی نداشته، گرفتار نمی‌شود. او می‌تواند با چشمان باز پیرامون خود را بنگرد و از این چشم‌انداز ترازوی داوری به دست گیرد و از میان هنجارهای موجود، برای نژاد انسانی ملاک تشخیص خوب از بد (عقل) را بازشناسد.

شخصیت انقلابی با انسانیت محک می‌خورد و به گفته آلبرت شوایتزر، اشتیاقی ژرف، میلی فزاینده و عشقی عمیق به زندگی دارد. راست آن است که ما هم چون دیگر جانداران به زندگی چنگ می‌اندازیم و با مرگ می‌جنگیم؛ اما چسبیدن به زندگی چیزی متفاوت از عشق به زندگی است. اندیشه و احساس شخصیت انقلابی مجهز به ابزار انتقاد است... شخصیت انقلابی افزون بر روحیه انتقادی، روابط ویژه‌ای با قدرت دارد. او خیال‌باف نیست و می‌داند قدرت انسان را خوار، کژمدار و نابود می‌کند. او با قدرت رابطه‌ای از نوع دیگر دارد. قدرت برای او هیچ‌گاه مقدس نمی‌شود و هیچ‌گاه جای حقیقت یا اخلاق یا خدا را نمی‌گیرد (فروم، تبریزی، ۱۳۸۵: ۵۴).

فرضیات مارکس در مدل انقلابی بر عبارات زیر مبتنی است:

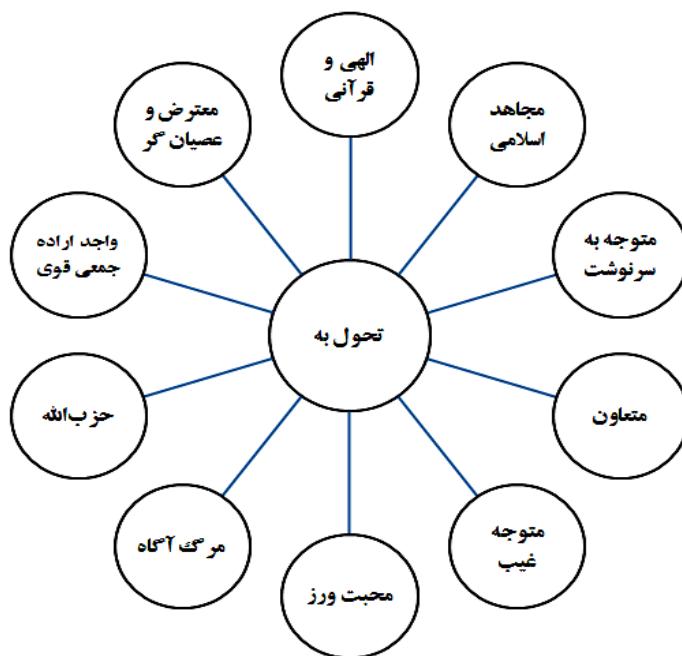
۱. در هر جامعه‌ای و در هر دوره‌ای همواره اقلیتی به ابزارهای تولید دسترسی داشته و اکثریتی ندارند.
  ۲. آن‌هایی که ابزار تولید را در اختیار دارند بر آن‌هایی که فاقد ابزار تولید هستند، مسلط می‌گردند.
  ۳. تداوم این وضعیت نظام طبقاتی خاصی را پدید می‌آورد و ساختار نابرابری را باعث می‌شود.
  ۴. این نابرابری تا بدانجا پیش می‌رود که در جامعه تراکم ثروت را در سویی و تراکم فقر را در سویی دیگر شاهد خواهیم بود.
  ۵. در اثر تراکم فقر توده ستمدیده نسبت به جایگاه نابرابر خود در جامعه آگاهی می‌یابند.
  ۶. این خودآگاهی باعث ایجاد جنبش‌های انقلابی می‌گردد.
  ۷. این انقلاب ساختارهای اجتماعی را به هم ریخته و باعث ایجاد جامعه نوینی می‌گردد که در آن ابزار تولید در اختیار همگان قرار می‌گیرد (استانفورد کوهن، ۱۳۸۱، ۱۲۲).
- لنین نیز اعتقاد داشت که حزب باید کوچک و تنها متشکل از انقلابیون حرفه‌ای باشد تا آنکه رهبری لازم برای هدایت پرولتاریا به سوی آگاهی طبقاتی و انقلاب، فراهم آید. وی

بر این اعتقاد بود که برای ایجاد آگاهی طبقاتی در طبقه انقلابی و ایجاد شرایط انقلابی، خواستار ایجاد حزبی کوچک از انقلابیون حرفه‌ای و فعال بود که پرولتاریا را در وظیفه انقلاب رهبری کند و در نهایت بدون توجه به شرایط عینی عملاً شرایط ذهنی انقلاب را فراهم آورد (فروم، تبریزی، ۱۳۸۵: ۱۲۴).

از مجموع تعاریف ارائه شده کامل‌ترین تعریف از انقلابی‌گری مربوط به تعریف روحیه انقلابی‌گری حضرت امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) می‌باشد که می‌فرماید: «... انقلابی‌گری به معنای داشتن شجاعت در اقدام و عمل، ابتکارورزی برای بن‌بست‌شکنی، نترسیدن از دشمن و تسلیم نشدن در برابر او، امید به آینده و ایمان به وعده الهی است...».

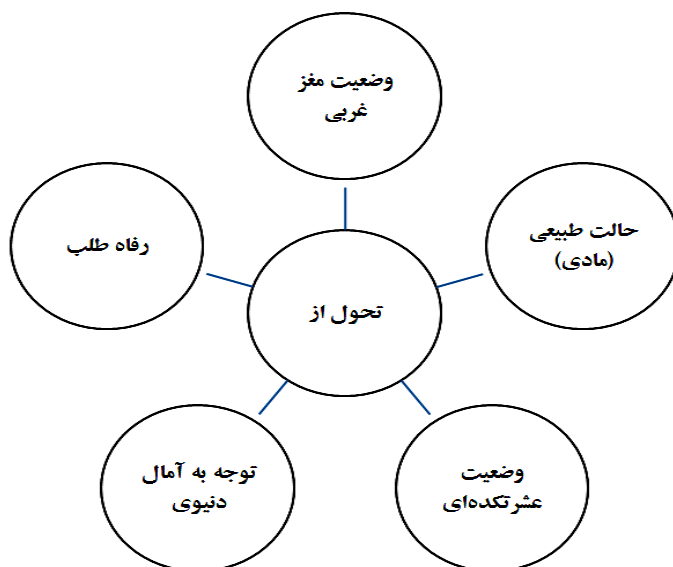
۳-۱. ریشه و عوامل پدیدآیی گفتمان انقلابی‌گری در انقلاب اسلامی

به‌طورکلی در بازکاوی انقلاب اسلامی با سه رکن رهبری، ایدئولوژی و مردم مواجه هستیم که تحلیل انقلاب باید بر اساس مراجعه به ارکان سه‌گانه صورت پذیرد. به این معنا می‌توان اذعان داشت که اندیشه و ماهیت رهبری انقلاب اسلامی در چارچوب نگرش شیعی متمرکز بوده است. حضور فعال اقشار مردم و گروه‌های اجتماعی یکی از عوامل مهم و مؤثر در به ثمر رسیدن انقلاب و از ارکان پایه‌ای انقلاب‌ها می‌باشد. چنانچه امام^(رحمت‌الله‌علیه) رکن دوم پیروزی انقلاب اسلامی را وحدت کلمه و حضور وسیع در صحنه برای تحقق حکومت اسلامی می‌داند. از منظر امام^(رحمت‌الله‌علیه) به تحلیل انقلاب، انقلاب اسلامی محصول کنش جمعی انسان است که پس از انقلاب انسانی به وجود می‌آید؛ یعنی انسان انقلابی. تحول درونی برای انسان انقلابی مؤلفه‌هایی را بر می‌سازد که از دو بعد عمده قابل مطالعه و ملاحظه است: «تحول از» و «تحول به». مراد از «تحول از»، این است که مبدأ و وضعیت پیش از تحول انسان انقلابی است؛ اما در «تحول به» مراد امام^(رحمت‌الله‌علیه) بازشناساندن خود انقلابی جامعه ایرانی به او است. امام^(رحمت‌الله‌علیه) در اثنای انقلاب و پس از آن مرتباً دعوت به بازگشت به خود می‌کند و در زمینه مفهوم انسان انقلابی، مؤلفه‌های این خود را تبیین می‌کند.

نمودار شماره ۱؛ تحول به؛ (مؤلفه‌های انسان انقلابی)

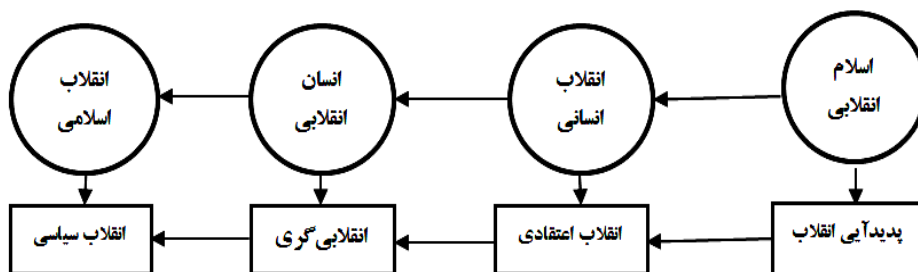
(منبع: محققین با اقتباس از هاشمیان و نامخواه، ۱۳۹۴)

نمودار شماره ۲؛ تحول از؛ (وضعیت پیش از انقلاب اسلامی)

(منبع: محققین با اقتباس از هاشمیان و نامخواه، ۱۳۹۴)

امام (رحمت‌الله‌علیه) انقلاب اسلامی ایران را در افقی فراتر از تاریخ و جامعه وقوع آن تحلیل می‌کنند. انقلابی که در تاریخ بی‌نظیر است؛ اما می‌تواند در جوامع مختلف اسلامی و غیر اسلامی بازتولید شود. تصویری که امام (رحمت‌الله‌علیه) از «بی‌نظیری در تاریخ، تکرارپذیری در جامعه» یا «کبیر بودن انقلاب اسلامی» به دست می‌دهند، آنجا پررنگ‌تر می‌شود که بعد تاریخی انقلاب اسلامی را تحلیل می‌کنند و در گفتگو با مبارزان و انقلابیون جهان، تجربه انقلاب ایران را برای بازتولید در دیگر جوامع مورد بازخوانی قرار می‌دهند. ایشان در تمام موارد مرتبط با انقلاب پای «انقلاب انسانی، انفس و درونی» را به‌مثابه یک ابرمفهوم پیش می‌کشند، بر اساس این ایده و مشخصات انسان انقلابی مسائل را تحلیل و تبیین می‌کنند؛ بنابراین هر بررسی‌ای در باب نظریه انقلاب ماکول می‌شود به بررسی دقیق انقلاب انسانی و محصول آن انسان انقلابی (هاشمیان و نامخواه؛ ۱۳۹۴). ارتباط این مفاهیم با انقلاب و انقلابی‌گری را در نمودار شماره (۳) می‌توان خلاصه کرد:

نمودار شماره (۳) مراحل پدیدآیی انقلاب اسلامی

(منبع: محققین با نگرشی بر هاشمیان و نامخواه، ۱۳۹۴)

در انقلاب اسلامی ایران همه مراحل چهارگانه بسترسازی، شکل‌گیری، استقرار و استكمال محقق شده است. انقلاب از سال ۱۳۴۲ هجری شمسی در بستر اسلام انقلابی نهادینه‌شده در ضمیر رهبر کبیر انقلاب (رحمت‌الله‌علیه) آغاز و پس از طی زمان طولانی مبارزه و آماده‌سازی جامعه برای حاکمیت اسلام، سرانجام در سال ۵۷ هجری شمسی مرحله دوم به وقوع پیوست و با سقوط رژیم طاغوت، حکومت دینی با محوریت ولی فقیه شکل گرفت. انقلاب اسلامی در مدت بیش از ده سال رهبری حضرت امام (رحمت‌الله‌علیه) زمینه‌ساز ارکان و

سازمان‌دهی نهادها و سازمان‌ها گردید و در راستای اهداف خود تثبیت و استقرار یافت. پس از ارتحال حضرت امام (رحمت‌الله‌علیه) در سال ۱۳۶۸ هجری شمسی با تدبیر و هوشمندی مجلس خبرگان رهبری مرحله چهارم انقلاب (استکمال) تحقق یافت (سعیدی شاهرودی: ۱۳۹۰: ۲۵۵).

۱-۴. گفتمان انقلابی‌گری در انقلاب اسلامی

از ابتدای انقلاب اسلامی، با وجود حضور انقلابیون در مسیر انقلاب و امام (رحمت‌الله‌علیه) در نگرش و روش برخی انقلابیون به صحنه انقلاب در روند ایجاد، تثبیت و توسعه آن، اختلاف نظرهای مبنایی وجود داشت؛ اما شرایط انقلابی، حضور امام (رحمت‌الله‌علیه) و جایگاه مسلط گفتمان امام (رحمت‌الله‌علیه) مجال ظهور و بروز آشکار و میدانی را به آن‌ها نمی‌داد؛ اما این مسئله سبب دوگانه‌های مختلفی در بزنگاه‌ها شد و دوقطبی‌هایی را به نمایش گذاشت؛ به گونه‌ای که شکاف‌های سیاسی - اجتماعی و تشکیل احزاب و جناح‌های سیاسی اصلی کشور تحت تأثیر و بر مبنای این دوقطبی‌ها رقم خورد. دوگانه‌هایی چون نزاع جمهوریت در برابر اسلامیت، جدال مشروعیت و مقبولیت؛ اقتصاد دولتی در برابر اقتصاد آزاد؛ در طول تاریخ پس از انقلاب ریشه در این تنوع و اختلاف تفسیری و گاه اندیشه‌ای دارد. به همین منظور و در جهت تبیین خطوط اندیشه‌ای، مبنای نظری انقلابی‌گری را با دو رویکرد انقلابی و عمل‌گرایی مورد بررسی قرار می‌دهیم.

۱-۳-۱. رویکرد انقلابی‌گری: انقلاب اسلامی، مقدمه و مبنای جمهوری اسلامی

روایت طیف نخست در مورد نسبت انقلاب و جمهوری اسلامی همچون تقدم مبنایی انقلاب اسلامی بر جمهوری است. انقلاب اسلامی ایران ایجاد شد تا حکومتی الهی و دینی فارغ از مکاتب فکری بشری روی کار آید و راه سعادت دنیوی و اخروی را به مردم نشان دهد. جمهوری اسلامی در مقابل یا منفک از انقلاب اسلامی نیست، بلکه فرزند آن و تجسم ساختاری انقلاب اسلامی است.

۱-۳-۲. پراگماتیسم و عمل‌گرایی: جمهوری اسلامی، پایان انقلاب اسلامی

از منظر عمل‌گرایان، برای انقلاب اسلامی پایانی است، یعنی انقلاب اسلامی نقطه پایان راهی است که ما را به جمهوری اسلامی رسانده و با فرارسیدن ۲۲ بهمن، انقلاب اسلامی به عنوان یک انقلاب به پایان رسیده و در نظام جمهوری اسلامی استقرار یافته است. در این دیدگاه، انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی دو مقوله جدا از هم هستند، بنابراین از مرحله انقلاب عبور کرده‌ایم و الآن دوران جمهوری اسلامی است و باید برای حفظ جمهوری اسلامی تلاش کرد. این طیف معتقد است هرچند انقلاب اسلامی وجه هویتی بسیار مهمی برای ایرانیان دارد، اما اکنون موضوع اصلی، جمهوری اسلامی و مسائلی است که مبتلابه آن است. انقلاب، مبتنی بر شور و احساس است ولی نظام، نیازمند عقلانیت است؛ بنابراین دخالت دادن اقتضانات انقلاب در مسائل نظام، جز بی‌نظمی و مختل کردن جمهوری اسلامی که اکنون متولی حل مسائل زندگی مردم شده است، نتیجه‌ای ندارد. مطابق این منظر می‌توان انقلاب اسلامی را از جمهوری اسلامی جدا کرد و با عبور از انقلاب اسلامی تنها به جمهوری اسلامی اندیشید و بقای جمهوری اسلامی را بر هر چیزی برتری داد.

نکته قابل تأمل و مخاطره‌آمیز در این دیدگاه این است که رفتار انقلابی، غیر عقلانی و حتی علیه منافع ملی است و حل مشکلات کشور عقلانیت و نظم می‌طلبد، نه احساسات و هیجانات. نظام، قانون اساسی‌ای دارد که مبنای عمل جمعی است و نمی‌تواند تحت تأثیر رفتارهای مهارشده و غیرسامان‌مند قرار گیرد (ظفری؛ ۱۳۹۵).

جدول شماره (۱) مقایسه رویکردهای عمل گرای و انقلابی گری

(منبع: محققین با نگرشی بر ظفری، ۱۳۹۵)

ردیف	موضوع	اندیشه عمل گرای و روحیه فن سالارانه	اندیشه انقلابی و روحیه انقلابی گری
۱	نگاه به انقلاب	تفکیک انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی	یگانگی انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی
		پایان دوران انقلاب و آغاز دوره جمهوریت	در امتداد هم بودن انقلاب و جمهوری اسلامی، انقلاب اسلامی را حرکتی ذاتی و در حال شدن تفسیر می کند.
۲	رهیافت	واقع گرایی، منفعت جو و حذف آرمان گرایی	واقع بینی، آرمان گرایی و ارزش محوری
۳	مدیریت	مدیریت فن سالارانه	مدیریت جهادی
۴	گفتمان	عقلانیت ابزاری و سرمایه داری	عقلانیت اسلامی
		تفکر لیبرالیستی و دیپلماتیک	تفکر انقلاب و بسیجی
۵	رویکرد خارجی	تعامل، سازش و همزیستی با همه	تعامل و مقاومت، تقابل با سلطه و استکبار و تعامل با تحت سلطه
۶	نظام بین الملل	نظام وابستگی متقابل و نفی نظام سلطه	نظام سلطه
۷	استقلال	استقلال مفهوم خودش را از دست داده است	اعتقاد به استقلال همه جانبه
۸	اقتصاد	تقدم توسعه بر عدالت اجتماعی	تقدم عدالت اجتماعی بر توسعه
۹	استراتژی	برون گرایی و نگاه به بیرون	درون گرایی، درون زایی و برون نگری
۱۰	فرهنگ و ارزش	اهمیت درجه دو	اهمیت درجه یک
۱۱	پیامد و آثار	هویت زدایی از انقلاب، عقیم ماندن اهداف	تداوم، تقویت، توسعه هویت انقلاب و تداوم روند تکاملی آن

۱-۵. ضرورت تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری

تأکید بر روحیه و گفتمان «انقلابی گری» و تهدیدهای متوجه گفتمان انقلابی گری طی چند سال اخیر جایگاهی ویژه در بیانات حضرت امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) پیدا کرده و ایشان

به مناسبت‌های مختلف به این موضوع ضریب داده و به تبیین ابعاد و اثرات آن پرداخته‌اند. چرا امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) در این برهه زمانی بر عنصر انقلابی‌گری تأکید می‌کنند؟ وظیفه انقلابیون در قبال این گفتمان چیست؟ و نهادینه شدن روحیه انقلابی‌گری چه نتایج و اثراتی را برای کشور در پی خواهد داشت؟ بررسی کامل بیانات معظم له ضرورت طرح و بسط این موضوع را در موارد زیر تصریح می‌کند:

دسیسه‌های نظام سلطه، توطئه «انقلاب‌زدایی»، احیاء انقلاب در ذهن‌ها، تبیین تفاوت در مفاهیم انقلابی‌گری و تندروی، معرفی انقلابی‌گری به‌عنوان راه‌حل مشکلات، انقلابی‌گری تداوم و استمرار راه پیامبر^(ص).

۱-۶. دغدغه‌های رهبری پیرامون کاهش توجه به گفتمان انقلابی‌گری

امام خامنه‌ای^(مدظله‌العالی) در سال‌های اخیر در سخنرانی‌های مختلف خود بارها از انقلابی‌گری به‌عنوان اصل راهبردی مقابله با تهدیدات، آفات و چالش‌های انقلاب و نظام یاد کرده‌اند. این تهدیدات، چالش‌ها و مشکلات پیش روی انقلاب اسلامی چیست که سبب طرح این منظومه فکری گردیده است؟

مداقه در بیانات معظم له، ریشه این دغدغه را در دو محور اساسی نشان می‌دهد: از یک‌سو صف طویل جبهه دشمنان انقلاب دیده می‌شود که شامل همه دنیاپرستان، قدرت‌طلبان و جنایت‌کاران سرتاسر عالم است که مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) آن را با شرایط مدینه‌النبی در زمان جنگ احزاب مقایسه می‌کند و از دیگر سو، صف جاماندگان از قطار انقلاب دیده می‌شود که هم به‌واسطه دل‌بستگی به دنیا و خستگی از راه مبارزه و هم ترس از هیمنه دشمن، با هم متحد شده و به دنبال تحریف مکتب امام^(رحمت‌الله‌علیه) و راه و رسم اصیل انقلاب هستند. در حقیقت امام خامنه‌ای از طریق دعوت به تبیین و شفاف‌سازی مرزهای انقلاب، به دنبال حراست از این مرزها در مقابل نفوذ نرم و سخت دشمنان و جلوگیری از تحریف‌گری عناصر و جریان‌های جامانده از حرکت انقلاب هستند. به اعتقاد ایشان دشمن در چند محور برای انقلاب اسلامی برنامه‌ریزی کرده است که عبارت است از:

الف) محدود کردن نظام اسلامی به ظاهر و صورت و تلاش برای تغییر سیرت و استحاله جمهوری اسلامی

ب) طرح نرمالیزاسیون انقلاب اسلامی توسط نظام سلطه

ج) تن دادن ایران به نرم‌های مدنظر آمریکا:

ایران بپذیرد هسته‌ای نباشد. ایران از مقاومت حمایت نکند. ایران قدرت برتر منطقه نباشد. ایران هندسه منطقه را تغییر ندهد. ایران موجودیت رژیم صهیونیستی را بپذیرد. برنامه‌ریزی دقیق و هوشمندانه تحت زعامت معظم‌له طرح‌های فوق را با چند روش خنثی می‌سازد:

الف) مقابله با جریان نفوذ

ب) هویت‌بخشی و انسجام‌بخشی به جبهه انقلاب

ج) استحکام ساخت درونی قدرت

د) مبارزه با فساد، تبعیض و اشرافی‌گری مسئولین

۱-۷. شیوه‌های تبیین و بسط گفتمان انقلابی‌گری

در خصوص شیوه‌های بسط و تبیین گفتمان‌ها به صورت کلی در نظرات اندیشمندان به سه روش سخت، نرم و هوشمند اشاره شده است. در روش سخت در گفتمان‌ها زور و توان نظامی و اقتصادی را اساس بسط گفتمان می‌دانند. در مقابل روش دیگر که روش نرم است، اساس بسط گفتمان را فقط فرهنگ می‌داند و در تلاش می‌باشد با ریاضت و دوری از دنیا یک مدینه فاضله‌ای را ایجاد نماید. در روش آخر که به روش هوشمند معروف است، این گفتمان در تلاش است با ترکیبی از روش نرم و سخت نسبت به تقویت، تعمیق و بسط زیرساخت‌های خود بپردازد. با بررسی انقلاب اسلامی پیامبر اعظم (ص)، ایشان از همین روش برای گفتمان انقلابی‌گری استفاده نمود و حضرت امام خمینی نیز با استفاده از همین روش توانست انقلاب اسلامی را به پیروزی برساند، البته روش هوشمند مورد نظر در گفتمان انقلابی‌گری با روش غربی آن کاملاً

متفاوت است؛ چراکه این روش اساس آن خدامحوری است و ماهیتش اعتقادی، فکری و فرهنگی پایه گذاری شده است. گفتمان انقلابی با روش هوشمند خود در ابتدا تحول در دلها و ذهنها را ایجاد می کند و بر این اساس نسبت به گسترش این گفتمان در حوزه های مختلف با ابزارهای متناسب آن با یک نگاه هماهنگ و سیستمی به صورت یک مجموعه و منظومه منسجم آن را دنبال می نماید. ماروین زونیس، رئیس انستیتو خاور نزدیک در دانشگاه شیکاگو اعتقاد دارد: پیام ایران چه موقعی که عجیب و شگفت انگیز به نظر می آید و چه بعدها که از زیاد شنیدن، عادی و روزمره جلوه کند، به نظر من قوی ترین و نافذترین جهان بینی سیاسی است که ما در قرن بیستم، از انقلاب روسیه به این طرف، با آن مواجه گشته ایم. اگر انقلاب روسیه را دنباله حوادث قرن ۱۹ و متعلق به آن قرن بدانیم، می توانیم ادعا کنیم که در قرن ما یک انقلاب افتاده است و آن هم همین انقلاب ایران است. این پیام پر قدرت، زمانی طولانی باقی خواهد بود و فرقی نمی کند اگر آیت الله خمینی هم در قید حیات نباشد (رایت، ۱۳۷۳: ۲۱).

۸-۱. ابزارهای تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری

برای بررسی ابزارهای تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری در ابتدا نیازمند دسته بندی این ابزارها می باشیم. این دسته ها یا حوزه ها عبارت است از: اقتصادی، فرهنگی و سیاسی. هر یک از این دسته ها باید ابزارهای مورد نیاز را جهت تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری در اختیار داشته باشند تا بر اساس منظومه ای منسجم و توانمند به منظور هم افزایی و انسجام و اتحاد امت اسلامی با بهره گیری از گفتمان اسلامی و جهان بینی توحیدی و تاسی از فرمایش های معمار کبیر انقلاب اسلامی و جانشین برحق ایشان حضرت امام خامنه ای ^(مدظله العالی) گفتمان انقلابی گری در سطح ملی، منطقه ای و بین المللی بسط پیدا کند. ابزارهای مورد نظر در این دسته ها در جدول شماره (۲) خلاصه شده است.

جدول شماره (۲) خلاصه شیوه‌ها و ابزارهای تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری

فرهنگی	حوزه	نرم	شیوه
		سخت	
		هوشمند	
سیاسی			ابزارها
اقتصادی			
مکانی: حوزه‌های علمیه، دانشگاه‌ها، مساجد، تکایا، مدارس، اماکن مذهبی و ملی و...			
زمانی: مراسم‌ها، ولادت‌ها و شهادت‌ها، اعیاد و سوگواری‌های دینی و ملی			
شخصیت‌های دینی و علمی: اندیشمندان، شعرا و فلاسفه دینی و علمی ایران‌زمین.			
رسانه‌ها و نشریات: رادیو، تلویزیون، ماهواره، شبکه‌های مجازی، سایت‌های اینترنتی، روزنامه، مجلات، کتاب، مقاله.			
محصولات تولیدی: (کشاورزی، صنعتی، دستی، تولیدات فکری و علمی) نظیر پسته، زعفران، خرما، خاویار، پتروشیمی، فرش، گلیم، نانو، هوا- فضا، صنایع دفاعی.			

۱-۹. الزامات تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری

پیروزی انقلاب اسلامی و ظهور نظام مقدس جمهوری اسلامی، شکافی راهبردی در هندسه قدرت جهانی بود که ایران را به یک قدرت برتر منطقه‌ای و بازیگر توانمند در عرصه معادلات بین‌المللی تبدیل کرد و در ادامه بانفوذ منطقه‌ای و فرمانده‌ای پیام و گفتمان خود، نویدبخش تمدن نوین اسلامی در عصر جاهلیت مدرن قرار گرفت.

آنچه تاکنون توانسته است ماندگاری انقلاب اسلامی و توسعه کرانه‌های نفوذ گفتمان آن را در پهنه گیتی پدید آورد، در حقیقت همان سه‌گانه «اسلام»، «رهبری» و «مردم» به‌عنوان سه ضلع مثلث ارکان اصلی نظام بوده است. به‌گونه‌ای که مکتب، مدیریت و پشتوانه مردمی انقلاب اسلامی، الگوی ارزشمند و سرنوشت‌سازی را به آحاد ملل و جوامع دیگر ارائه کرده که نگاهی به تحولات و پدیده‌های تأثیرگذار جهانی در دهه‌های گذشته، بیانگر نقش‌آفرینی پیامدهای انقلاب اسلامی ایران در روندها و فرآیندهای آن‌ها است. تبیین و بسط گفتمان انقلاب اسلامی و مقایسه وضعیت امروز کشور با واقعیت‌های دوران ستم‌شاهی به‌ویژه برای نسل جوان و آینده‌ساز ایران اسلامی فریضه‌ای بزرگ و ضرورتی

تاریخی است و نجات ایران از شرایط حقارت‌بار وابستگی به قدرت‌های سلطه‌گر و پایان بخشیدن به جولان‌دهی بیگانگان در حوزه‌های مختلف از جمله در حوزه صنعت دفاعی، مدیریت و راهبری نیروهای مسلح از دستاوردهای سترگ، انکارناپذیر و افتخارآمیزی است که به برکت انقلاب اسلامی و جاری شدن روحیه انقلابی و تفکر جهادی و استقلال‌خواهی ملت ایران حاصل شده است.

فروریختن ارزش‌های آمریکایی و احیای اقتدار معنوی و جهانی شدن تفکر مقاومت و مبارزه با استکبار و صهیونیسم از ره‌آوردهای انقلاب اسلامی برای جامعه بشری توصیف و تأکید شده است: انقلاب اسلامی و ایستادگی و مقاومت ملت ایران، گفتمان نوینی را در عرصه جهانی جاری ساخت که توانسته است با آموختن استکبارستیزی و تولید ظرفیت‌های مقابله با نظام سلطه به دیگر جوامع، تیر خلاصی را به لیبرال - دموکراسی و نظم نوین آمریکایی شلیک و جامعه جهانی را به حاکمیت عدالت و حقیقت نوید دهد.

رسالت خطیر اصحاب انقلاب اسلامی و آحاد دلسوزان و علاقه‌مندان به عزت و پیشرفت جمهوری اسلامی ایران در این خصوص در وهله اول کشف رمز و راز تأکید مقام معظم رهبری بر حفظ روحیه و جهت‌گیری انقلابی، برافراشته نگه‌داشتن پرچم «گفتمان انقلابی‌گری» در کشور و تبیین و بسط آن در عمل و احساس خطر نسبت به انقلاب‌زدایی و تحریف انقلاب و مؤلفه‌های حیات‌بخش آن است که با هدف تضعیف تدریجی انقلاب و از بین بردن ماهیت اسلامی و انقلابی نظام در دستور کار جبهه دشمن قرار گرفته است. رازهای نهفته در تأکید معظم‌له که با موضوعاتی مثل «خطر انقلاب‌زدایی»، «لزوم رشد و بلوغ تفکر انقلابی» (بیانات در دیدار اعضای مجمع نمایندگان طلاب و فضایی حوزه علمیه قم مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۲۵)، «لزوم استمرار حضور روحانیون» (بیانات در دیدار مدیران، مدرسان و طلاب حوزه‌های علمیه استان تهران مورخ ۱۳۹۵/۲/۵)، «ممانعت از آماج قرار گرفتن نهادها انقلابی»، «لزوم مقاوم‌سازی در برابر تحریم‌ها» (بیانات در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین^(ع) مورخ ۱۳۹۵/۳/۳)، «خطر نفوذ در مراکز تصمیم‌گیری و تصمیم‌سازی» (بیانات در دیدار رئیس و اعضای مجلس خبرگان رهبری مورخ ۱۳۹۵/۳/۶)، «خطر گرایش‌های تجزیه‌طلبانه و واگرایانه در دانشگاه‌ها» و «هویت‌زدایی از دانشجویان»

(بیانات در دیدار جمعی از اساتید دانشگاه مورخ ۱۳۹۵/۳/۲۹) نمایان شده است، بایستی با هوشمندی مورد همت آحاد مردم و مسئولین قرار بگیرد. نهادینه شدن، یک فرآیند است و در طول زمان شکل می‌گیرد. برگر و لاکمن باور دارند که «نهادینه شدن، مستلزم گذار از سه مرحله یا سه مقطع زمانی است: برون‌گرایی، عینیت‌گرایی و درون‌گرایی. به عبارت واضح این‌که انجام یک عمل برون‌گرایی، تلقی و تفسیر آن عمل به‌عنوان یک واقعیت اجتماعی مستقل از فرد، عینیت‌گرایی و تبدیل این دنیای عینی به دنیای درونی می‌شود درون‌گرایی» (تاسی، ۱۳۸۸: ۳۳۳). با توجه به این تعریف برای نهادینه شدن انقلابی‌گری، ابتدا لازم است عمل انقلابی در دستور کار مسئولین قرار بگیرد (برون‌گرایی)، انقلابی‌گری به‌عنوان یک واقعیت اجتماعی تبیین گردد (عینیت‌گرایی) و در نهایت این واقعیت بسط‌یافته به‌عنوان باور افراد جامعه درونی شود (درون‌گرایی). بر این اساس، تبیین و بسط گفتمان انقلابی‌گری مستلزم پیش‌زمینه‌ها و الزاماتی است که باید فراهم گردد. برای بررسی این الزامات (بایدها و نبایدهای) لازم است در آیات قرآن و روایات، دُرّهای بازمانده از امام (رحمت‌الله‌علیه) و بیانات ارزشمند رهبر فرزانه انقلاب (مدظله‌العالی) جستجو نماییم. محصول این جستجو الزاماتی است که در دو بعد بایدها و نبایدها به شرح ذیل احصاء شده است:

الف) بایدها

اعتماد به وعده الهی، ولایتمداری، تداوم راه امام (رحمت‌الله‌علیه)، ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، بصیرت‌افزایی، پایبندی به تکالیف شرعی، روحیه انقلابی، ایستادگی در راستای آرمان‌های انقلاب، استقامت، باور شایستگی‌ها و ایستادگی ملت، وظیفه‌شناسی و عمل به آن، بینش سیاسی، ثبات هدف، قانون‌مداری، رصد خطاهای خود، برجسته‌سازی مرزهای اعتقادی، تقویت ایمان و علم، حفظ شعارهای انقلاب، صیانت از جهت‌گیری‌های انقلاب، مقابله با نفوذ، مقابله با فتنه و توطئه‌گران، مقابله با ایران‌هراسی، آفت‌زدایی، استحکام ساخت درون، اعتماد به مردم، اتکا به سرمایه‌های انقلاب، استکبارستیزی، وحدت مسلمانان، استقلال، عبرت از گذشته، تکیه بر اقتصاد مقاومتی.

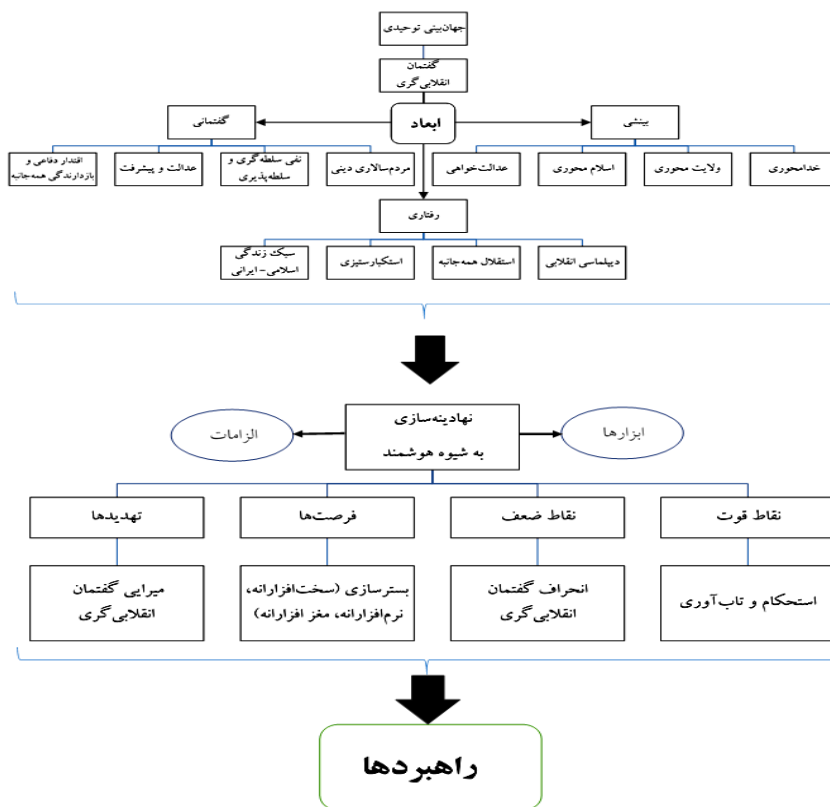
(ب) نبایدها

نگاه به بیرون، ترس از دشمن، فساد اقتصادی، رانت خواری، انحراف نخبگان، اشرافی‌گری و تجمل‌گرایی، قانون‌شکنی، خودرأیی و استبداد، غفلت، پوکی درون، شبهه و شبهه‌افکنی، نفوذ افکار و اندیشه‌های انحرافی، عدم حضور روحانیت در صحنه، نفوذ فرصت‌طلبان، به‌مصدر رسیدن راحت‌طلبان، تضعیف ارزش‌ها و نهادهای انقلاب اسلامی، نفوذ در دستگاه‌های اجرایی، تأثر از تهاجم فرهنگی، دور شدن از ولایت فقیه

۲. مدل مفهومی تحقیق

ارتباط بین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها با مدل نشان داده‌شده در نمودار شماره (۴) نمایش داده می‌شود:

نمودار شماره (۴): مدل مفهومی تحقیق

۳. روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی است. این تحقیق در نظر دارد راهبردهای تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری را احصا کند. لذا آن دسته از عواملی که گفتمان انقلابی گری را در نظام اسلامی با چالش مواجه نموده است، مورد کنکاش قرار داد تا بر اساس نتایج به یک راه حل منطقی جهت مرتفع نمودن مشکلات و مسائل موجود برآید و در راستای استخراج راهبردهایی برای تبیین و بسط این گفتمان قدم بردارد. این نوع تحقیق با توجه به رابطه منطقی بین کار پژوهش و مسئله مورد نظر انجام گرفته است.

پژوهش حاضر از لحاظ روش تحقیق، آمیخته است؛ به این صورت که از روش کیفی با مصاحبه ساختاریافته و همچنین استفاده از اسناد، کتب و منابع مختلف علمی و فقهی به طور قابل ملاحظه‌ای از ابتدای تحقیق تا پایان، استفاده شده است. ضمن تحلیل محتوای کیفی مطالب، بخش دیگر آن به صورت کمی و با روش پیمایش انجام گرفته است. در این زمینه با طرح سؤالات در قالب پرسشنامه و بررسی نتایج آن نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های موجود استحصال و راهبردهای مناسب برای رفع مشکلات مرتبط استخراج و مهم‌ترین راهبرد معرفی شده است.

در این تحقیق به طور خاص، گفتمان‌های مختلف در دوره انقلاب اسلامی ایران بررسی شده است. به این منظور، گفتمان‌های همراه با اصول اولیه انقلاب اسلامی و گفتمان‌های زاویه‌دار یا حتی مخالف با این اصول معرفی شده‌اند تا از طریق آن‌ها بتوان نقاط قوت، ضعف، تهدیدها و فرصت‌های فراروی گفتمان اصیل انقلابی را شناسایی کرد.

برای انجام این تحقیق از نخبگان علمی و فقهی شهرهای تهران و قم استفاده شده است؛ ولی قلمروی مکانی نتیجه تحقیق کشور جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

قلمروی موضوعی این پژوهش از مقوله‌های فقهی، دینی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی می‌باشد. همان‌گونه که از عنوان تحقیق یعنی «راهبردهای تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری» برمی‌آید، یک موضوع کلان سیاسی و اجتماعی است. این تحقیق درصدد تبیین چگونگی بسط گفتمان در کل جامعه اسلامی-ایرانی است تا آن را به عنوان گفتمان غالب درآورد. لذا

با یک قلمروی دینی، علمی، فقهی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی از گفتمان الهی و دینی مواجه می‌باشد.

جامعه آماری این پژوهش، کلیه صاحب‌نظران و خبرگان در حوزه مطالعات انقلاب‌ها، دین‌پژوهی، جامعه‌شناسی، علوم سیاسی و راهبردی می‌باشند. حجم این جامعه نامشخص است. برای ساخت ابزار از کتب مختلف فقهی، منابع دست اول فقه شیعه، کتب تاریخ اسلام و تاریخ انبیا، تفاسیر معتبر شیعی، اسناد مرتبط با انقلاب اسلامی، نقطه‌نظرات صاحب‌نظران مسلمان و غیر مسلمان در دوره‌های مختلف و آثار بزرگان شیعی در طول تاریخ و دوران معاصر، استفاده گردیده است. علاوه بر جامعه آماری که در بالا به آن اشاره شد، از منابع معتبر فقهی نیز در این زمینه استفاده شده است. سخنرانی‌های حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه) و بیانات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در دوره‌های مختلف مورد واکاوی قرار گرفته و با خبرگان و صاحب‌نظران حوزه دین نیز مصاحبه هدفمند انجام شده است. بر این اساس پس از احصاء ابعاد و مؤلفه‌های تحقیق و دریافت نظرات ۵۶ نفر از خبرگان در این خصوص، نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات نیز استخراج شد و مورد ارزیابی قرار گرفت.

برای تدوین راهبرد در این تحقیق از مدل دیوید استفاده شده است. مراحل انجام کار در این مدل عبارت‌است از:

۱. تعیین وضعیت محیطی در محیط‌های داخلی (نقاط قوت و ضعف) و خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها).
۲. تعیین ضریب اهمیت، شدت و حاصلضرب موزون با هدف محاسبه IFE و EFE.
۳. تشکیل ماتریس‌های ۴ خانه‌ای و ۹ خانه‌ای.
۴. تعیین جهت‌گیری تدوین راهبرد با نگرشی بر موقعیت به‌دست‌آمده در ماتریس‌های چهار خانه‌ای و ۹ خانه‌ای.
۵. تدوین راهبردها.

۴. یافته‌های تحقیق

بر اساس مطالعات به‌عمل‌آمده از مبانی نظری و با اتکا به فرمایش‌های امام راحل (ره) و مقام‌عظمای ولایت (مد) و با نگرشی بر شاخص‌های تعیین‌شده در هر مؤلفه از ابعاد سه‌گانه تحقیق (بینشی، گفتمانی و رفتاری)، وضعیت محیطی جمهوری اسلامی ایران تعیین شد. بعد از این تعیین وضعیت، نظرات خبرگان از دو حیث دریافت شد. به این صورت که از خبرگان خواسته شد برای هر وضعیت تعیین‌شده برای محیط جمهوری اسلامی ایران (قوت، ضعف، تهدید، فرصت) به دو سؤال پاسخ دهند:

الف) تحلیل وضعیت: آیا وضعیت تعیین‌شده درست است یا خیر؟

ب) ارتباط وضعیت با گویه: آیا وضعیت تعیین‌شده با مؤلفه ارتباط دارد یا خیر؟

پاسخ‌های جمع‌آوری‌شده از نظرات ده نفر خبره در قالب بله و خیر برای هر سؤال جمع‌بندی و ضریب لاوشه برای هر وضعیت محاسبه شد. پس از آن میانگین ضریب لاوشه برای هر مؤلفه به دست آمد و بر اساس آن نسبت روایی محتوای پرسشنامه تعیین و اصلاحات مورد نظر خبرگان نیز اعمال شد.

فرمول محاسبه ضریب لاوشه به شرح زیر است:

$$C.V.R = \frac{Ne - N/2}{N/2}$$

میانگین ضریب لاوشه محاسبه‌شده به تفکیک مؤلفه‌های هر بعد به شرح جدول شماره

(۳) است:

جدول شماره (۳) ضریب لاوشه برای پرسشنامه تعیین وضعیت (داخلی و خارجی) محیطی جمهوری

اسلامی ایران به تفکیک مؤلفه‌ها

شماره	بعد	مؤلفه	میاتگین ضریب لاوشه	
			تحلیل وضعیت	ارتباط وضعیت با گویه
۱	بیشی	خدا باوری	۰.۹۴	۰.۶۳
۲	بیشی	ولایت محوری	۰.۹۷	۰.۷۴
۳	بیشی	اسلام‌مداری	۰.۹۹	۰.۸۴
۴	بیشی	عدالت‌خواهی	۱.۰۰	۰.۸۵
۵	گفتمانی	مردم‌سالاری دینی	۰.۸۷	۰.۸۷
۶	گفتمانی	نفی سلطه و سلطه‌پذیری	۰.۹۷	۰.۹۷
۷	گفتمانی	عدالت و پیشرفت	۰.۹۵	۰.۹۷
۸	گفتمانی	اقتدار دفاعی و بازدارندگی همه‌جانبه	۰.۸۶	۰.۹۴
۹	رفتاری	دیپلماسی انقلابی	۰.۸۳	۰.۸۹
۱۰	رفتاری	استکبارستیزی	۰.۸۶	۰.۸۱
۱۱	رفتاری	استقلال همه‌جانبه	۰.۹۲	۰.۹۶
۱۲	رفتاری	سبک زندگی اسلامی-ایرانی	۰.۹۵	۰.۹۸

با توجه به اینکه ضریب لاوشه در هر بعد بالاتر از ۰.۶ است، روایی پرسشنامه در همه مؤلفه‌ها به تأیید رسید.

پس از تأیید وضعیت‌های احصاشده (قوت، ضعف، فرصت و تهدید)، این وضعیت‌ها در قالب پرسشنامه برای تعیین اهمیت و شدت در اختیار خبرگان قرار گرفت. در این مرحله نظر ۸ نفر از خبرگان مرتبط با موضوع دریافت و از آن‌ها میانگین گرفته شد.

پس از محاسبات به عمل آمده IFE و EFE برای هر مؤلفه به دست آمد و با تطبیق آن با ماتریس‌های چهار خانه و نُه خانه‌ای جهت‌گیری راهبرد به شرح جدول (۴) تعیین شد:

جدول (۴) جهت گیری نوع راهبرد برای هر مؤلفه

شماره	نوع	مؤلفه	IFE (محور افقی)	EFE (محور عمودی)	موقعیت در ماتریس چهار خانه ای	خانهای موفقیت در ماتریس نه	جهت گیری راهبرد
۱	پیشگام	خدا باوری	۳.۰۳	۲.۵۲	OS	تهاجمی	۶
		ولایت محوری	۲.۶۹	۲.۳۴	TS	رقابتی	۵
		اسلام مداری	۳.۰۲	۲.۰۲	TS	رقابتی	۶
		عدالت خواهی	۲.۸۲	۲.۳۷	TS	رقابتی	۵
۲	گفتمان	مردم سالاری دینی	۲.۶۳	۲.۱۲	TS	رقابتی	۵
		نفی سلطه و سلطه پذیری	۲.۹۴	۲.۴۱	TS	رقابتی	۵
		عدالت و پیشرفت	۲.۲۵	۲.۱۶	TW	تدافعی	۵
		اقتدار دفاعی و بازدارندگی همه جانبه	۳.۰۴	۲.۲۲	TS	رقابتی	۶
۳	رتقار	دیپلماسی انقلابی	۲.۶۱	۲.۳۳	TS	رقابتی	۵
		استکبار ستیزی	۲.۶۴	۲.۵۳	OS	تهاجمی	۵
		استقلال همه جانبه	۲.۰۳	۲.۱۴	TW	تدافعی	۵
		سبک زندگی اسلامی - ایرانی	۱.۹۷	۲.۱۲	TW	تدافعی	۴

بر اساس جهت گیری های به دست آمده راهبردهای مختلفی تدوین و به خبرگان ارائه و اصلاحات مورد نظر اعمال شد. در نهایت راهبردها و راهکارهای دستیابی به آن از اتفاق نظر خبرگان به دست آمده است.

۵. نتیجه گیری و پیشنهادها

هدف اصلی این تحقیق «تدوین راهبردها و راهکارهای تبیین و بسط گفتمان انقلابی گری در دهه پنجم انقلاب» بیان شده است. مراحل این تحقیق نیز برای دستیابی به

این هدف پایه‌گذاری شد. در نهایت راهبردهای مورد نظر به همراه راهکارهای دستیابی به آن‌ها به شرح زیر احصا شد:

۱) عمق بخشی اعتقاد و باور عمومی به فصل الخطاب بودن ولی فقیه جهت پیشبرد

آرمان‌ها و اهداف انقلاب و خنثی‌سازی توطئه‌ها و تبلیغات دشمن از طریق:

۱-۱) بیان مصادیق کارآمدی‌ها و موفقیت‌های کسب‌شده در چهل ساله انقلاب در سایه

مدیریت مبتنی بر ولایت فقیه (رسانه‌های جمعی - تریبون‌های رسمی - نشر کتب - برگزاری همایش‌ها و ...).

۲-۱) تبیین سیره عملی ولی فقیه در حوزه زندگی شخصی، خانوادگی، سیاسی و

اجتماعی.

۳-۱) ارائه بینش ولی فقیه در آینده مسائل کلان کشور و جهان (فروپاشی کمونیسم -

فتنه ۸۸ - حذف رژیم صهیونیستی - بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی).

۴-۱) تبیین نقش مؤثر ولایت فقیه در منظومه ولایت و امامت.

۵-۱) بسط گفتمان ولی فقیه و تبدیل آن به الگوی اجرایی مشترک در کشور.

۶-۱) ایجاد حساسیت در برابر نقشه‌ها و توطئه‌های دشمن بر اساس تدابیر ولی فقیه

به منظور آمادگی و هوشیاری همه جانبه مردم و مسئولین در برابر اهداف دشمن و عدم تبعیت از آن.

۲) ارتقای روحیه بسیجی، حماسی و جهادی در میان مسئولین و مردم از طریق:

۱-۲) ترویج و انتقال فرهنگ بسیج، ایثار و استقامت با تکیه بر دستاوردهای دفاع

مقدس؛

۲-۲) خنثی‌سازی اثر عملیات روانی دشمن و جلوگیری از تخلیه روحیه انقلابی‌گری

با برجسته‌سازی اقدامات کلیدی و ماندگار در منطقه (دفاع مقدس، حزب‌الله، مقاومت...);

۳-۲) فرهنگ‌سازی روحیه بسیجی، حماسی و جهادی با هنجارسازی و ارزشی نمودن

آن در جامعه در سطوح مختلف نظام آموزشی کشور؛

۲-۴) حرکت به سمت تولید فرآورده‌های علمی و فکری و خودکفایی در محصولات زیربنایی با مدیریت جهادی؛

۲-۵) نهادینه‌سازی پیشرفت و اقتدار علمی و استحکام درون‌زا با اصلاح نگرش مسئولین کشور؛

۲-۶) کارآمدسازی دولت و مجلس با تقویت نهادهای نظارتی به‌ویژه شورای نگهبان؛

۲-۷) ارتقای بصیرت و نگرش مردم به سمت شایسته‌گزینی متناسب با مصالح نظام و انقلاب؛

۲-۸) تعیین معیارهای قابل سنجش و نظارت و پایش علمی و ایجاد سامانه‌های هوشمند نظارتی به منظور الزام پاسخگویی مسئولین اجرایی کشور به مردم در قبال آرمان‌های انقلاب؛

۲-۹) پیشگیری از ایجاد و توسعه اشراق‌گیری مسئولین و مقابله با آن و سنگین کردن کفه عدالت در تقسیم امکانات عمومی کشور با تکیه بر بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی به منظور ایجاد عدالت اجتماعی؛

۲-۱۰) تبلیغ، ترویج و عمق‌بخشی به ساده‌زیستی در تمامی ابعاد زندگی به سبک ایرانی -اسلامی با اتکا به سند الگوی پیشرفت ایرانی -اسلامی؛

۲-۱۱) تقویت تقوای دینی و سیاسی مردم و مسئولین در جهت تحقق مطالبات دینی و پرهیز از لغزشگاه‌های مورد استفاده دشمن با استفاده از پایگاه‌های فرهنگی؛ نظیر مساجد، منابر، انجمن‌های اسلامی دانشگاه‌ها و ...

۳) افزایش اقتدار و قدرت بازدارندگی دفاعی - امنیتی از طریق:

۳-۱) ارتقای توانمندی‌های دفاعی و تولید محصولات راهبردی دفاعی مبتنی بر فناوری‌های نوین و بومی برای دستیابی به استقلال همه‌جانبه؛

۳-۲) توسعه کیفی و کمی دفاع مردم‌پایه و بسیج مردمی؛

۳-۳) تربیت و ساماندهی نیروهای مسلح مکتبی و مردمی با تأمین نیازهای مادی، شایسته‌سالاری در ارتقای سازمانی و از بین بردن تمامی موانع سلب‌کننده انگیزه کار از نیروی انسانی؛

۳-۴) رشد و تقویت هوشمند بنیه دفاعی و امنیتی کشور با هدف حفظ تمامیت ارضی کشور با روش بازدارندگی؛

۴) ارتقای دیپلماسی فعال و انقلابی از طریق:

۴-۱) کارآمدسازی دستگاه دیپلماسی و هم‌گرایی بیشتر با کشورهای اسلامی و دوست و تعامل راهبردی و هوشمندانه با شرق (روسیه و چین) در جهت مقابله با زیاده‌خواهی نظام سلطه و شکستن حصار تحریم؛

۴-۲) تقویت و گسترش عمق راهبردی جمهوری اسلامی ایران با ترویج گفتمان انقلاب اسلامی و مقاومت انقلابی؛

۴-۳) ایجاد پیمان‌های منطقه‌ای با ارتقای جایگاه کشور در هندسه جدید قدرت جهانی؛

۴-۴) تبیین و تقویت دیپلماسی عمومی ج.ا.ایران در تمامی ابعاد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی با پیاده‌سازی اصول عزت، حکمت و مصلحت بر مبنای تعامل سازنده با جهان و حفظ استقلال ملی به معنی آزادی ملت و حکومت از تحمیل و زورگویی‌های قدرت‌های سلطه‌گر جهان.

۵) اصلاح نظام اقتصادی کشور مبتنی بر مبانی اسلامی و با رویکرد اقتصاد مقاومتی

از طریق:

۵-۱) انجام اصلاحات در حوزه تولید به‌وسیله:

۵-۱-۱) تولید هدفمند و کیفی؛

۵-۱-۲) تولید متناسب با نیاز بازار داخلی و بازارهای هدف خارجی (منطقه‌ای)؛

۳-۱-۵) توسعه فرهنگ کار و کارآفرینی با برنامه‌ریزی و فرهنگ‌سازی برای اصلاح نگرش مردمی از اشتغال دولتی به اشتغال خصوصی و تعاونی؛

۴-۱-۵) اصلاح پایه اصلی تأمین منابع تولید؛ یعنی اصلاح نظام بانکی و حرکت از نظام بانکی ربوی و سوداگر به سمت نظام بانکی واقعاً اسلامی؛

۲-۵) انجام اصلاحات در حوزه توزیع:

۱-۲-۵) رعایت عدالت در توزیع؛

۲-۲-۵) گسترش شبکه‌های توزیع در سراسر کشور؛

۳-۲-۵) توسعه تعاونی‌های توزیعی و مردمی در کشور؛

۳-۵) انجام اصلاحات در حوزه مصرف:

۱-۳-۵) توسعه فرهنگ صرفه‌جویی و پرهیز از اسراف منابع ملی و خدادادی؛

۲-۳-۵) توسعه فرهنگ استفاده از کالای داخلی؛

۳-۳-۵) توسعه فرهنگ عدم احتکار و مقابله قاطعانه با محترکین؛

پیاده‌سازی گفتمان انقلابی‌گری باید از رأس آغاز تا نتایج آن در بدنه جامعه به‌طور ملموس دیده شود که اگر غیر از این باشد و بدنه بخواهد بینش و رفتار رأس را با گفتمان انقلابی عجین سازد، در نظام مدیریتی کشور تحولی عمیق درخواهد گرفت. با این نگرش لازم است همه نهادها، سازمان‌ها و مؤسسات گفتمان انقلابی‌گری را سرلوحه عمل قرار دهند. در این راستا پیشنهاد می‌شود:

۱) آن‌گونه که محققین دریافتند، بسیاری از کارگزاران جمهوری اسلامی ایران با تعریفی نادرست از انقلابی‌گری و انقلابی بودن، درصدد تضعیف و حذف این گفتمان برآمده‌اند. این کارگزاران در مسئولیت‌های مختلف لزوم گذر از انقلابی بودن و ورود به عرصه کار و عمل و رای انقلابی‌گری را بیان کرده‌اند. با توجه به اینکه رهبر معظم انقلاب، انقلابی بودن را در همه حوزه‌های مختلف مورد تأکید مکرر قرار داده‌اند، پس عدول از این موضوع به نحوی التزام عملی به ولایت فقیه را برای ایشان زیر سؤال می‌برد. میزان پابندی کارگزاران نظام به شاخص‌های تعریف‌شده برای انقلابی‌گری باید توسط واحدهای نظارتی مورد

ارزیابی قرار گیرد تا صلاحیت افرادی که با این موضوع زاویه‌ی اساسی دارند برای تصدی پست‌های کلیدی نظام مورد تأیید قرار نگیرد.

۲) شاخص‌های انقلابی‌گری در ابعاد و مؤلفه‌های مختلف به دست آمده است. باید این شاخص‌ها به انحای ممکن بسط یابد. گفتمان انقلابی‌گری باید گفتمان غالب برای کارگزاران و مسئولین رده‌های مختلف نظام قرار گیرد. این موضوع از سران قوه‌ها باید آغاز شود تا به بدنه‌ی قوا هم تسری یابد. این گفتمان باید چنان سرلوحه‌ی اعمال کارگزاران و مسئولین کشور قرار گیرد که دشمن به هیچ وجه خیال ایجاد تفرقه بین مسئولین و نفوذ بین آن‌ها را در مخیلات خود ننگاند.

۳) روحیه‌ی بسیجی و مدیریت جهادی صرفاً مربوط به زمان دفاع مقدس نیست. استفاده از تجارب دفاع مقدس و پیاده‌سازی این تجربیات منجر به ارتقای روحیه‌ی انقلابی خواهد شد. تجربیات دفاع مقدس در بسیاری از موارد احصا شده است؛ اما هیچ‌گاه نظریه‌پردازان دانشگاه این زحمت را به خود نداده‌اند که با پردازش روش‌های مدیریتی زمان دفاع مقدس، نظریات علمی مبتنی بر سبک‌های مدیریت جهادی را تدوین نموده و در قالب دروس دانشگاهی به مدیران آینده‌ی کشور ارائه نمایند. لذا وزارت عتف و شورای عالی انقلاب فرهنگی باید برای دستیابی به این مهم دست به کار شوند.

۴) تداوم روحیه‌ی انقلابی و گفتمان انقلابی‌گری در بیداری کشورهای منطقه مؤثر خواهد بود. این موضوعی است که هیچ‌گاه با ذائقه‌ی دشمنان انقلاب خوشایند نخواهد بود. این ناخوشایندی موجب افزایش اقتدار و قدرت بازدارندگی دفاعی-امنیتی را چندین برابر می‌کند. لذا ارتقای توانمندی‌های کشور در حوزه‌های دفاعی-امنیتی، برتری کشور در منطقه و جلوگیری از تحرکات ایذایی دشمنان را به همراه خواهد داشت.

۵) ارتقای نگرش‌های انقلابی دولتمردان در حوزه‌ی سیاست خارجی نیازمند شایسته‌گزینی و شایسته‌پروری در این حوزه است. این مهم باید در دستور کار وزارت امور خارجه قرار گیرد و سازوکارهای لازم برای آن را نیز فراهم سازد.

۶) با توجه به تجدید و توسعه تحریم‌های اقتصادی کشور و ایجاد فشارهای ناجوانمردانه توسط نظام سلطه، پیاده‌سازی پارادایم اقتصاد مقاومتی باید در اولویت قرار گیرد. ستاد اقتصاد مقاومتی علاوه بر پیاده‌سازی این پارادایم باید سازوکارهای پیاده‌سازی اصول اقتصادی اسلامی را نیز طراحی نماید.

۷) بسط گفتمان انقلابی‌گری از الزامات اساسی در کشور است. برای بسط این گفتمان باید برنامه‌ریزی‌های کلان صورت پذیرد. این برنامه‌ریزی‌ها می‌تواند از طرق زیر باشد:

الف) راهبردهای احصاشده در این تحقیق در قانون برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه کشور گنجانده شده و در فرصت مناسب به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شود.

ب) با برگزاری نشست‌های علمی نقطه‌نظرات تمامی فرهیختگان کشور پیرامون این موضوع دریافت شود.

ج) نمونه‌های موفق گفتمان انقلابی‌گری در قالب افراد، حوادث، اتفاقات، موفقیت‌های علمی و فنی، خدمات و... از ابتدای انقلاب تاکنون شناسایی و جهت الگوسازی در قالب فیلم، سریال و کتاب به جامعه ارائه شود.

د) وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، درسی با موضوع انقلابی‌گری تدوین و در واحدهای درسی دانشگاه‌های کشور بگنجانند.

فهرست منابع و مآخذ

۱. قرآن کریم (۱۳۸۱)، ترجمه مهدی الهی قمشه‌ای، قم، انتشارات پاسدار اسلام.
۲. نهج البلاغه (۱۳۷۱)، ترجمه فیض الاسلام، چاپ مکرر، قم، انتشارات فیض الاسلام.
۳. نهج البلاغه (۱۳۹۲)، ترجمه محمد دشتی، چاپ چهاردهم، قم، انتشارات پیام مقدس.
۴. امام خمینی، روح‌الله (۱۳۵۹)، «صحیفه نور». تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۵. امام خمینی، روح‌الله (۱۳۶۸)، «حکومت اسلامی و ولایت فقیه در اندیشه امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)»، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۶. امام خمینی، روح‌الله (۱۳۷۸)، «صحیفه امام، مجموعه آثار حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه)». تهران: انتشارات عروج.
۷. امام خمینی، روح‌الله (۱۳۷۸)، «ولایت فقیه (حکومت اسلامی)»، تهران، مؤسسه نشر و تنظیم آثار امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه).
۸. امام خمینی، روح‌الله (۱۳۸۹)، «مجموعه صحیفه امام». تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۹. امام خمینی، روح‌الله (۱۴۲۱ ق)، «البیع»، چاپ اول، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
۱۰. بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در سایت www.leader.ir و www.khamenei.ir
۱۱. اخوان کاظمی، مسعود (تابستان ۱۳۹۶)، «تبیین مفهومی انقلاب‌های بزرگ؛ بازشناسی عناصر اصلی و ویژگی‌های بین‌المللی»، فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال ۱۴، شماره ۴۹، صص ۲۹ تا ۵۴.
۱۲. استانفورد کوهن، آلوین (۱۳۸۱)، «تئوری‌های انقلاب»، مترجم علیرضا طیب، تهران، قومس.
۱۳. پیروزمند، علیرضا (زمستان ۱۳۹۶)، «انقلابی‌گری، هویت‌ساز حوزه و روحانیت». فصلنامه علمی-پژوهشی علوم سیاسی، سال ۲۰، شماره ۸۰، صص ۷ تا ۲۴.
۱۴. تاسی، هنری (۱۳۸۸)، «تئوری‌های سازمان»، ترجمه علی پارسائیان، تهران، انتشارات ترمه.
۱۵. جوادی ارجمند، محمدجعفر؛ قربانی، مصطفی؛ محمودی، مهدی (پاییز و زمستان ۱۳۹۷)، «امکان‌سنجی تداوم انقلابی‌گری در سیاست خارجی جمهوری اسلامی در شرایط جهانی شدن»، پژوهش‌های سیاست اسلامی، سال ۶، شماره ۱۴، صص ۱۴۳ تا ۱۶۸.
۱۶. حاجی‌زاده، سیروس (پاییز و زمستان ۱۳۹۵)، «الگوی انقلابی در هندسه فکری امام خمینی و مقام معظم رهبری»، نشریه ۱۵ خرداد، دوره ۳، سال ۱۴، شماره ۴۹ و ۵۰، صص ۲۵ تا ۴۶.
۱۷. رایت، رابین (۱۳۸۴)، «آخرین انقلاب بزرگ؛ انقلاب و تحول در ایران»، ترجمه احمد تدین و شهین احمدی، تهران، انتشارات رسا.

۱۸. سعیدی شاهرودی، علی (۱۳۹۰)، «بازشناسی انقلاب اسلامی»، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی.
۱۹. سعیدی شاهرودی، علی (۱۳۹۵)، «جریان‌شناسی نفوذ در انقلاب‌ها»، قم، انتشارات زمزم هدایت.
۲۰. شاهبازپور، حسین (۱۳۹۶)، «شاخص‌های انقلابی‌گری از دیدگاه امام خمینی و امام خامنه‌ای». فصلنامه فرهنگی، بصیرتی، تبلیغی پیام، شماره ۱۲۴، صص ۲۴ تا ۴۰.
۲۱. ظفری، حسین (۱۳۹۵)، «انقلابی‌گری؛ ضرورت‌ها و رویکردها»، گاهنامه سخن هادی.
۲۲. عیسی‌نیا، رضا (زمستان ۱۳۹۶)، «تحلیلی از تداوم انقلابی‌گری روحانیت در جمهوری اسلامی در بستر جامعه‌شناختی سیاسی»، سپهر سیاست، سال ۴، شماره ۱۴، صص ۱۱۷ تا ۱۳۵.
۲۳. غرسیان روزبهانی، مرتضی (اسفند ۱۳۹۵ و فروردین ۱۳۹۶)، «انقلابی‌گری از دیدگاه اسلام؛ شاخصه‌های انقلابی بودن»، مبلغان، سال ۱۸، شماره ۲۱۲، صص ۴ تا ۱۴.
۲۴. غرسیان روزبهانی، مرتضی (تیر و مرداد ۱۳۹۶)، «انقلابی‌گری از دیدگاه اسلام؛ راه‌کارهای انقلابی ماندن»، مبلغان، سال ۱۸، شماره ۲۱۶، صص: ۴۷ تا ۵۶.
۲۵. فروم، اریک (۱۳۸۵)، «انسان برای خویشتن»، چاپ سوم، مترجم، اکبر تبریزی، تهران، بهجت.
۲۶. هاشمیان، سید محمدحسین؛ نامخواه، مجتبی (۱۳۹۴)، «جایگاه نظریه فرهنگی امام در فهم انقلاب اسلامی». فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات انقلاب اسلامی، سال ۱۲، شماره ۴۲، صص: ۶۲-۴۵.

